

Willen we stofwolken opwerpen of het doel bereiken?

De laatste tijd is er voortdurend aandacht voor homoseksualiteit in kranten en op radio en tv. En scholen worden regelmatig benaderd met nieuwe initiatieven en nieuwe informatie:

- *Lespakketten zoals 'Lang leve de liefde' van het NIGZ.*
- *De activiteiten en informatie van Empowerment Lifestyle Services/Tolerante scholen van Peter Dankmeijer.*
- *De docententrainingen over homoseksualiteit en Islam van de stichting Yoesuf en de Fontys Hogeschool.*
- *De brochure 'Potten en flikkers de klas uit' van Expresso/COC Nederland en het APS.*
- *De brochure 'Iedereen is anders' van de Inspectie van het onderwijs.*
- *Het onderzoeksrapport 'Beter voor de klas, beter voor de school' van de Rutgers Nisso Groep.*
- *De scholierenwedstrijd 'Pink Quest' van Expresso, COC Nederland en Empowerment Lifestyle.*
- *De internet-vragenlijst van 'De vrolijke school'.*

Toch wordt met al die publiciteit en met dat informatie-aanbod niet bereikt dat de scholen echt werk maken van homospecifiek veiligheidsbeleid. Die publiciteit geeft telkens wel veel stofwolken, maar als het stof neerddarrelt, blijkt de karavaan meestal nog precies op dezelfde plek te staan.

De inspectie van het onderwijs en het APS kiezen nu voor de directe benadering van scholen: het liefst in één-op-één contacten met de besturen en directies. De centrale vraag daarbij is telkens: "Kun je je het permitteren dat er in je school homoseksuele leerlingen en collega's zijn die zich genegeerd, gekwetst of verdrukt voelen? En wat doe je/ga je er aan doen om dat te veranderen?"

Waar gaat het om bij tolerantiebeleid?

Je kunt homotolerantie niet losmaken van het schoolklimaat en de algemene veiligheid in school. Dat is ook niet nodig. Het gaat erom dat je op elk beleidsterrein even nadenkt: “Wat vraagt het streven naar homotolerantie op dit punt nog extra?”

Ik geef kort aan hoe je binnen de algemene kaders van schoolbeleid en veiligheidsbeleid specifieke aandacht aan homotolerantie kunt besteden. De aandachtspunten zelf zijn niet nieuw, de specifieke aandacht voor homotolerantie daarbinnen is dat in de meeste scholen wel.

Begin met je **houding** als leidinggevende of collega:

- Wat ervaar je zelf als sociaal onveilig?
- Welke houding heb je bij het oplossen van knelpunten?
- Hoe sta je zelf tegenover seksuele diversiteit?
- Welke positieve en negatieve ervaringen heb je daarmee?
- Waar leg je de grens als je geplaagd wordt voor dilemma's die je in de praktijk tegenkomt (of tegen kan komen?)
- Welke overtuigingen weerhouden je misschien om actiever tolerantiebeleid te voeren voor homo's en lesbo's?

Kijk vervolgens naar de concrete stappen die je zelf en met je collega's in school kunt nemen. Het boekje geeft daar voorbeelden van.

Een acceptabele middenweg?

Hoe werk je actief aan homotolerantie zonder er iets heel bijzonders of opvallends van te maken?

- 1 Kies een algemene, veiligheidsgeoriënteerde naam voor de activiteiten of breng ze onder in een veiligheidsproject waaraan de school al werkt.*
- 2 Neem eerst de sociale veiligheid en de tolerantie binnen het team in algemene zin onder de loep.*
- 3 Meet het veiligheidsgevoel en de aanwezigheid van intolerantie regelmatig en vraag daarbij wel specifiek naar ervaringen als homo of lesbo en naar de houdingen tegenover homoseksualiteit.*
- 4 Vraag het personeel op basis daarvan commitment voor verbeteringen met extra aandacht voor de positie van vrouwen, homoseksuelen, allochtonen en gehandicapten.*
- 5 Richt specifieke acties naar leerlingen en ouders op tolerantie en sociale veiligheid in het algemeen.*
- 6 Is er in school sprake van acute intolerantie tegenover homo- en bisexualiteit, noem dan het voorkomen en bestrijden daarvan bij het nemen van initiatieven wel expliciet.*
- 7 De activiteiten zijn geslaagd:*
 - in een sociaal veilige situatie: als je weet wat de kenmerken zijn waardoor het daar niet tot intolerantie, pesten en bedreiging komt; dat is belangrijk om die tolerantie vaster te verankeren;*
 - in een onveiliger situatie: als je zichtbaar kan maken dat leerlingen en personeelsleden meer openheid en tolerantie ervaren en de situatie beschrijven als veiliger voor 'coming-out'.*

Ja

Ik heb je lief zoals je soms
gelijk een gouden zomerdag bent
nee nee nee
ik heb je lief zoals je bent
nee nee
ik heb je lief zoals
nee
ik heb je lief

Het project moet een naam hebben

Zijn een specifieke naam en specifieke aandacht echt nodig om in school effectief aan diversiteitsbeleid te werken?

Met een algemene naam en een bredere inhoud (voorkomen en aanpakken van vooroordelen, xenofobie, pesten, bedreiging en discriminatie) is het gemakkelijker er de handen van collega's voor op elkaar te krijgen. Vanuit de school bezien is dat vaak een begrijpelijke keuze. Toch is het als je echt naar verbeteringen streeft ook een riskante aanpak. Met de naamgeving kan de specifieke aandacht ook verdwijnen.

K. Schippers

De inspectie vraagt scholen daarom nu expliciet naar hun beleid ten aanzien van seksuele diversiteit:

- **Onderwijsinhoud:** Welke informatie krijgen de kinderen over homo- en biseksualiteit en hoe zorgvuldig doet de school dat?
- **Veiligheidsbeleid:** Hoe wordt systematisch aandacht gegeven aan homoseksualiteit in het veiligheidsbeleid van de school?
- **Schoolklimaat:** Hoe bevordert de directie een respectvolle omgang binnen en tussen alle geledingen?
- **Zorg en begeleiding:** Waar kunnen leerlingen met vragen of problemen over hun seksuele identiteit terecht en hoe zijn leraren op die vragen voorbereid?

Zo specifiek moet de aandacht in school dus in ieder geval zijn.

Beleid seksuele diversiteit

We willen dat scholen specifiek aandacht besteden aan de positie van homo- en biseksuelen onder leerlingen, personeel en ouders.

Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om:

- *onderzoek naar het huidige schoolklimaat (beschrijving van de context die de school de leerlingen binnen en buiten de lessen biedt, van de sfeer in het team en de contacten met de ouders);*
- *analyse van de situatie en het kiezen van passende interventies om daarin zonodig veranderingen of verbeteringen aan te brengen (nagaan per groep, bouw of leerjaar – en wellicht ook voor de hele school – welke verbetermogelijkheden er zijn en hoe die het meest effectief kunnen worden bereikt);*
- *uitvoering van een aantal zelf gekozen activiteiten;*
- *monitoring van veranderingen en evaluatie van de effecten (we ontsnappen niet aan het invullen van een aantal vragenlijsten – een nulmeting en een eindmeting – en aan verdere observaties. N.B. die observaties behoeven niet door iemand van buiten school gedaan te worden);*
- *rapportage daarover aan team, MR, bestuur en inspectie (de gekozen begeleider(s) doet/doen dat samen met de interne coördinator);*
- *medewerking geven aan een publicatie over goede voorbeelden die voor andere scholen leermomenten kunnen opleveren.*

Dat is heel veel, maar het uitgangspunt is telkens dat de activiteiten moeten passen bij:

- *wat de school wil;*
- *wat de school al doet en;*
- *wat er redelijkerwijs mogelijk is qua tijd, energie en capaciteit.*

En je kunt er in school zelf de naam aan geven die het best past bij wat je nu al doet.

Maar welke naam je er aan geeft en hoe je het ook inricht: de activiteiten moeten grotere tolerantie en meer sociale veiligheid opleveren voor homo- en biseksuelen.

Jij hebt de dingen niet nodig
om te kunnen zien

De dingen hebben jou nodig
om gezien te kunnen worden

K. Schippers

Positieve ervaringen

Soms gaat het goed. Er zijn homo's en lesbiennes die in school openlijk uitkomen voor hun partnerkeuze en die daar geen negatieve ervaringen mee opdoen. Hun openheid is geen demonstratie, het is niet hun bedoeling een punt te maken, maar ze uiten zich over hun privéleven precies zoals iedere heteroseksueel dat ook doet. Als de juf samen met haar vriendin een baby krijgt, viert de klas feest en toont iedereen belangstelling. De meester vertelt in de klas over de musea die hij in binnen- en buitenland met zijn vriend bezoekt en bij een schoolreisje of een uitstapje naar een museum gaat zijn vriend soms als extra begeleider mee. De kinderen en de ouders vinden dat normaal. In de schoolkrant schrijft een meisje over haar coming-out en leerlingen en leraren reageren daar positief op. De leraar neemt deel aan de Gay Games en krijgt daarvoor langer verlof, de hele school weet daar van en is benieuwd naar zijn ervaringen. Bij het eindexamenfeest danst de mentor met haar vriendin.

In zo'n schoolsituatie zijn opmerkingen en vragen zoals: "Meester, ik zag u zaterdag op de markt met uw vriend", "Meester gaat u trouwen met uw vriend?", "Juf, hoe weet je nu dat je lesbisch bent?" of "Juf, deed u mee aan Gay pride?", niet bedreigend of hinderlijk.

1

Dat probleem hebben wij hier op school niet. En als het zich mocht voordoen, dan vinden we ad hoc wel een oplossing.

4

We vormen zo'n hechte groep en zijn zo op elkaar betrokken dat we knelpunten direct met elkaar bespreken en samen oplossen.

2

We hebben onze regels, maatregelen en procedures. Die gelden ook voor homotolerantie. De leiding ziet daarop toe. Waar nodig zullen we de regels aanscherpen.

3

We zoeken daarnaast samen met leerlingen, ouders en personeel naar een leefbare en veilige werk- en leefsituatie. En we spreken elkaar daarop aan.

Vier houdingen tegenover homoseksualiteit in school

Scholen bestaan uit mensen. De ‘houding’ van een school bestaat niet. Je kunt wel de dominante houding van een school op een bepaald punt benoemen. Onder die algemene noemer heeft iedereen dan toch zijn eigen houding, wensen en verwachtingen. Met dit in het achterhoofd, kun je zeggen dat je in scholen ten aanzien van homoseksualiteit vier soorten houdingen aan kunt treffen.

1 Ad hoc regelend

“Dat probleem hebben wij hier op school niet. En als het zich mocht voordoen, dan vinden we ad hoc wel een oplossing.” Dat is de improviserende houding. Meten is dan meer natte-vinger-gevoel.

2 Alles precies vastleggend op papier

“We hebben onze regels, maatregelen en procedures. Die gelden ook voor homotolerantie. De leiding ziet daarop toe. Waar nodig zullen we de regels aanscherpen.” Die houding zie je ook als ‘seksuele diversiteit’ als thema een vaste plek krijgt in de lessen en de begeleiding en in een fijn vertakt zorgsysteem rond de lessen.

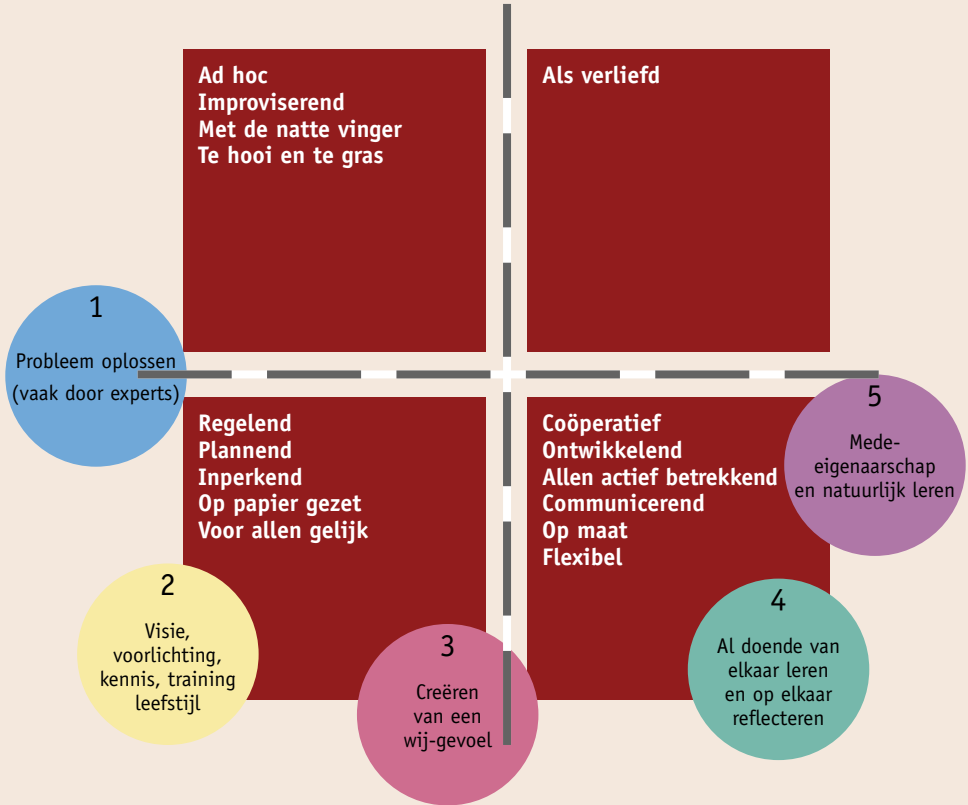
3 Samen zoekend naar een werkbaar evenwicht

“We zoeken daarnaast samen met leerlingen, ouders en personeel naar een leefbare en veilige werk- en leefsituatie. En we spreken elkaar daarop aan.” Het accent ligt hier op de dagelijkse omgang binnen en buiten de lessen. Dat vraagt om steeds samen zoeken en bewaren van een werkbare balans.

4 Als verliefd op elkaar betrokken

“We vormen zo’n hechte groep en zijn zo op elkaar betrokken dat we knelpunten direct met elkaar bespreken en samen oplossen.” In zulke hechte groepen respecteren de mensen elkaar als vanzelf.

De beweging van houding 1 naar 2 is eenvoudig van bovenaf te regelen en kan bij wijze van spreken van vandaag op morgen worden uitgevoerd. De beweging van houding 2 naar 3 vraagt de actieve betrokkenheid van allen en vergt veel meer tijd en energie. Beide bewegingen zijn in een school nodig, maar ze vergen verschillende vaardigheden.

Doe nu eens even die gedachten dicht van je.
Denk nu eens liever niet na over morgen.
Kijk niet steeds weer die bosrand van gisteren
na, bramenplukker die je bent zoals vroeger
maar nu. Maak even geen onderscheid tussen
een wie en hoezo en de kans op anders.

Doe in je hoofd uit de lamp, hoor wat er is,
ademt en ritselt, kwaakt in de kikkers.
Leef met je lichaam van nachtwind de koelte.
Geeuw je een gat in het hart en proef het
zo rood als sap van bramen. Wees langzaam
door vogels gezongen het wordende licht.

C.O. Jellema

Het doel wijzigt de middelen

Je kunt bij diversiteitsbeleid vijf soorten doelen onderscheiden. Als je aan de eerste twee werkt, heeft dat nauwelijks effect op het gedrag. En zeker niet op langere termijn en buiten de school.

1 **Probleem oplossen**

Het gaat vooral om de aanpak van daders van homo-intolerantie, discriminatie, geweld of pesten en om het bieden van opvang. Regelgeving en toezicht of handhaving vallen daar ook onder. Dat laat een school in het algemeen over aan experts van binnen en buiten de school.

2 **Visie en kennis ontwikkelen en voorlichting geven**

Veel scholen werken met lessen sociale vaardigheden, normen en waarden of 'leefstijl'. Veel trainingen van leerlingen zijn ook gericht op weten wat je in een bepaalde situatie zou moeten doen. Veel studiemiddagen op scholen zijn bedoeld om tot een gezamenlijke visie te komen.

Homotolerantie is vooral een kwestie van houding en gedrag.
Het derde doel betreft de wederzijdse betrokkenheid:

3 **Wij-gevoel ontwikkelen**

Het gaat om activiteiten waardoor de betrokkenen elkaar in een minder formele situatie beter leren kennen. Van uitstapjes tot sportieve en culturele activiteiten, maaltijden, borrels en feesten. Partners mee?

Indien goed toegepast mag je van het derde, vierde en vijfde doel wel gedragseffecten met langere en bredere transfer verwachten.

4 **Van en met elkaar leren en op elkaar reflecteren**

Voor leerlingen en volwassenen geldt dat ze het best leren als ze gericht samenwerken, op elkaar reflecteren en verantwoordelijk zijn voor hun eigen gedrag en hun eigen leren.

5 **Mede-eigenaarschap en natuurlijk leren**

Dat is optimaal het geval als het leren zo echt mogelijk is en er zoveel mogelijk sprake is van zelf gekozen doelen en een zelf beheerde setting.